

Nina Juric

Filozofski fakultet, Zagreb

Sociologija, 4. godina

e-mail: nina.juric@algol.hr

Primljeno: 29. listopada 2000.

Ujedinjenje Europe

Sažetak

U posljednje vrijeme sve se više raspravlja o ujedinjenju Europe. Istup Joschke Fischera u javnost s idejom o Europi kao federaciji pokrenuo je pomalo uspavanu raspravu o budućnosti Europe. U procesu političkog ujedinjenja Europa će se suočiti s tri velika problema: neefikasnost institucija unije, uspostava ekonomskog balansa unutar unije i između unije i zemalja u čekaonici, te buđenje svijesti građana Europe o ujedinjenju. Dva su moguća ishoda ujedinjenja: paneuropeizam, odnosno ujedinjenje na razini kontinenta ili produbljenje, odnosno politička integracija u okviru današnje Europske unije. I jedan i drugi scenarij, pak, zahtijevaju temeljne pripreme i usklađivanja u ekonomskom, sigurnosnom, kulturnom i političkom pogledu.

Ključne riječi: *Europa, Europska unija, ujedinjenje*

Uvod

Kada je 12. svibnja ove godine, nekoliko dana nakon 50. obljetnice Schumanove deklaracije⁽¹⁾, njemački ministar vanjskih poslova Joschka Fischer u javnost iznio svoju ideju o Europi kao federaciji, pokrenuta je lavina reakcija. Tom izjavom zaoštrena je rasprava o budućnosti Europe i Europske unije. Građanima Europe ideja ujedinjenja postaje sve bliža, no kako uskladiti želje, potrebe i mogućnosti vezane uz ujedinjenje, još uvijek je otvoreno pitanje. Kada govorimo o ujedinjenju, govorimo o političkom ujedinjenju, što podrazumijeva stvaranje nadnacionalnih tijela čije će odluke vrijediti za sve građane na teritoriju Europe. Ono neće nastupiti tako skoro, a sasvim je izvjesno da će temelj biti današnja Unija.

Nakon Drugog svjetskog rata u Francuskoj je objavljen tzv. "Schumanov plan" o stvaranju nadnacionalnog tijela. Ugovori o osnivanju EEZ-a (Europska ekonomska zajednica) i EUROATOM-a (Europska atomska agencija) potpisani su 1957. Danska, Irska i Velika Britanija priključile su se EEZ-u 1973., a Grčka 1981. godine. Četiri godine kasnije, 1985., potpisan je tzv. "Schengenski sporazum" o prestanku kontrole na zajedničkim granicama i tako je omogućeno slobodno kretanje ljudi po njihovom teritoriju. Danas 15 zemalja Europe čini Europsku uniju⁽²⁾, nadnacionalnu organizaciju koja je kroz godine izrasla iz ideje "Schumanovog plana".

Važno je pojasniti obilježja nadnacionalne organizacije. Četiri su takva obilježja:

1. Sloboda i neovisnost organa i njihovih članova od instrukcija država i vlada te napuštanje imperativnih mandata.
2. Donesene odluke izravno obvezuju sve države članice i onda kada nisu donesene jednoglasno.
3. Odluke organa obvezuju i sve fizičke pravne osobe na njihovom teritoriju.
4. Članovi tih organa izravni su predstavnici građana, a ne država, jer se biraju na izravnim općim izborima (Brkić, 1995.).

Europska unija

Europska unija nastala je promjenom imena Europske zajednice i potpisivanjem Ugovora iz Maastrichta 7. veljače 1992. godine, koji je stupio na snagu 1. studenog 1993. Unija vuče svoje korijene iz Europske zajednice za ugljen i čelik koja je brojala 6 članica. Danska, Irska i Velika Britanija podnijele su molbe za priključenje Zajednici 1957. godine, no Francuska je dva puta koristila svoje pravo veta na pristup Velike Britanije, pa je do prvog proširenja došlo tek 1972. godine. Grčka se priključila 1981.,

a Španjolska i Portugal 1986. Konačni broj od petnaest članica postignut je 1995. priključenjem Austrije, Finske i Švedske.

Rezultat rada Europske unije najčešće se prikazuje kao antički hram s tri stupa:

Europska zajednica⁽³⁾, zajednička vanjska i sigurnosna politika i suradnja na području pravosuđa i unutarnje politike.

- Europska zajednica (nekadašnja Europska ekonomska zajednica) ima široko područje djelovanja: stvaranje jedinstvenog tržišta i usklađivanje zakonodavstva i propisa koji se tiču tog tržišta, zajedničku trgovinsku, poljoprivrednu, prometnu i socijalnu politiku, razvoj znanosti i tehnologije, zatim razvoj energetske, prometne i telekomunikacijske mreže, suradnju u obrazovanju, kulturi itd.

- Kako Europska unija nema svoju vojsku, svi se napori da se ojača sigurnost članica i da se zaštiti nezavisnost unije ostvaruju pomoću tzv. "zajedničke strategije". 13. studenog 2000. godine službeno je ukinuta Zapadnoeuropska unija (WEU⁽⁴⁾ - jedina organizacija koja se dosada bavila pitanjima obrane) i njezine je ovlasti preuzela Europska unija.

- Suradnja na području pravosuđa i unutarnje politike odnosi se uglavnom na davanje azila, pravila prelaženja vanjskih granica Unije, suradnju carinskih vlasti, borbu protiv kriminala, krijumčarenja itd.

Najveći je korak prema ujedinjenju i najveća promjena koja će imati direktan utjecaj na građane Unije (odnosno njenog dijela) uvođenje zajedničke valute - eura. Ekonomska integracija započela je stvaranjem Europske ekonomske zajednice 1958. godine. Međutim, monetarna stabilnost osigurana je još 1944. sporazumom potpisanim u Bretton Woodsu (stabilnost tečajeva postizala se zlatnodolarskim standardom). 1973. dolar je prestao biti vezan uz zlato, a Europska zajednica reagirala je uvođenjem takozvanog aranžmana *Zmija* (fluktuacija europskih valuta oko dolara). Nakon prvog naftnog šoka sustav *Zmije* počeo se raspadati, pa je 1978. uspostavljen europski monetarni sustav i uvedena europska valutna jedinica (ECU) u kojoj su zemlje izražavale srednji tečaj nacionalne valute. Euro je cilj Ekonomske i Monetarne unije i predstavlja treću i posljednju fazu ekonomskih integracijskih procesa u Europi. Uveden je 1. siječnja 1999., a plan je da se u opticaj pusti 2002. godine kada će nacionalne valute članica Europske monetarne unije (EMU) prestati biti zakonsko sredstvo plaćanja. Trenutno EMU broji 11 od ukupno 15 članica Europske unije⁽⁵⁾ jer su Velika Britanija, Švedska i Danska odbile uvođenje eura, a Grčka nije zadovoljila "kriterije konvergencije". Ti su kriteriji utvrđeni Ugovorom iz Maastrichta, a odnose se na stabilnost cijena, kamatne stope, proračunski deficit, javni dug i stabilnost valute.

Krajem ove godine Danska će ponovno provesti referendum o uvođenju eura umjesto nacionalne valute.

U dosadašnjem proširivanju Europske unije povećanje broja članica nije bilo praćeno prilagođavanjem njezinih institucija. To ostaje jednim od ključnih problema i danas kada se Unija priprema za primanje velikog broja novih članica. Svi se, naime, danas slažu da institucije Unije više ne ispunjavaju svoje prvobitne, ali se ne slažu kako preurediti Europsku uniju u uniju koja će zadovoljavati potrebe svih svojih članica. No prije nego prijedemo na probleme Europske unije, pobliže ćemo se upoznati sa sadašnjim institucijama.

Institucije Europske unije

Najvažnije tijelo Unije je **Europska komisija** koja ima funkciju svojevrsne europske vlade. Članovi Komisije su predstavnici zemalja članica i moraju djelovati u interesu Unije neovisno o vladi svoje zemlje iako ih ona imenuje. Svaka zemlja ima po jednog predstavnika u Komisiji, osim velikih članica, Francuske, Njemačke, Italije, Španjolske i Velike Britanije, koje imaju po dva. U odobravanju proračuna Unije i primanju novih članica važnu ulogu ima **Europski parlament**. Osim toga, on ima i savjetodavnu i kontrolnu funkciju. Trenutno parlament ima 626 zastupnika koji se biraju direktno na izborima u zemljama članicama. Najjače zakonodavno tijelo Unije je **Vijeće Europske unije**, sastavljeno od ministara vanjskih poslova ili resornih ministara zemalja članica. Ono odlučuje o ciljevima Unije, usklađuje politike zemalja članica, rješava njihove nesuglasice itd. Vijećem Europske unije predsjedava jedna od zemalja članica s mandatom od šest mjeseci, a zemlje se izmjenjuju rotacijom. Trenutno Unijom predsjedava Francuska čiji je mandat započeo u srpnju ove godine. **Europsko vijeće** sastoji se od predsjednika ili premijera zemalja članica i sastaje se dva ili više puta godišnje. Važno je naglasiti da Vijeće Unije i Europsko vijeće nisu isto tijelo. Europsko vijeće nastalo je iz neformalnih sastanaka čelnika članica Unije, dakle u praksi, a formalno je utemeljeno *Jedinstvenim europskim aktom* 1986. godine.

Unija ima i svoj sud. **Europski sud** broji 15 sudaca (iz svake članice po jedan) i devet glavnih odvjetnika. Glavni im je zadatak nadgledanje primjene europskog prava. Uz ove najvažnije, i nama za razumijevanje bitne, Unija ima još čitav niz institucija kao što su: Odbor regija, Europska središnja banka⁽⁶⁾, Europska banka za obnovu i razvoj, Europska agencija za zaštitu okoliša i mnoge druge.

Problemi Europske unije

Po našem se mišljenju na putu za ujedinjenje Europe nalaze tri velika problema: nefunkcionalnost institucija Unije, ekonomska neravnoteža unutar Unije i između Unije i "zemalja u čekaonici", te neprobuđena svijest građana Europe o ujedinjenju.

Prvi je problem nefunkcionalnosti institucija. U Europski se parlament zastupnici biraju proporcionalno veličini zemlje. Ulaskom novih članica bit će potrebno promijeniti omjere i ograničiti ukupan broj zastupnika. Postoje težnje da se taj broj ograniči na 700 zastupnika s obzirom da se računa kako će Unija do 2010. godine brojati 25 članica.⁽⁷⁾ Dakle, potrebno je postaviti mehanizme koji će biti prilagođeni otvorenoj uniji, odnosno koji će moći pratiti povećanje broja članica za razliku od dosadašnjeg mehanizma koji je bio predviđen za ograničenu, zatvorenu uniju. Broj glasova i pravila glasanja također su uređeni tako da "petorica velikih" ne mogu nadglasati ostale članice. O tome će se morati voditi računa i u budućnosti.

Joschka Fischer predložio je Europu u obliku federacije nacionalnih država (što i je ideja prvobitnog "Schumanovog plana"). Fischer predlaže i transformaciju Komisije u vladu sastavljenu od predstavnika članica i dvodomni parlament. U gornjem domu sjedili bi zastupnici direktno birani na općim izborima, a u donjem zastupnici parlamenata nacionalnih država. Federacija bi imala jakog predsjednika koji bi se birao na općim izborima.⁽⁸⁾ Francuzi, predvođeni predsjednikom Chiracom, predlažu donošenje ustava Unije i potpisivanje novog sporazuma o federaciji između 15 sadašnjih članica.

Ta bi federacija, koju Fischer naziva "centrom gravitacije", po Chiracu činila tzv. "avangardnu skupinu zemalja u EU". Neki kritičari preferiraju Fischerov naziv jer smatraju da on podrazumijeva veća otvorenost prema "zemljama u čekaonici", a Chiraca optužuju da želi stvoriti "Europu u dva kolosijeka".

Što se tiče primanja novih članica, Europska unija razmatra dva pristupa. Prvi je takozvani kolektivni pristup, što znači da bi se "u paketu" razmatrale sve zemlje koje su predale zahtjev za primanje u Uniju i njihovo ispunjavanje uvjeta. Drugi je individualni pristup kojim bi se razmatralo svaki zahtjev posebno, odnosno razmatralo bi se ispunjavaju li pojedinačne zemlje uvjete za ulazak u Uniju.

Razumljivo je da uvjeti za ulazak u Uniju moraju postojati i da ih zemlje koje se Uniji žele priključiti moraju ispuniti. Skloni smo prikloniti se individualnom pristupu iz dva razloga. Prvo zbog zemalja koje čekaju ulazak u Uniju: Njihovi naponi bit će nagrađeni na vrijeme i omogućit će im se daljnji razvitak. Drugi je razlog sama Unije: Prilagodba institucija i primanje novih članica proći će "bezbolnije" budu li zemlje primane

sukcesivno, nakon što ispune uvjete za ulazak u Uniju. Ono što svi trebaju uvidjeti jest da je Uniji u interesu da se jugoistočna Europa demokratizira i što prije uključi u trendove razvitka i rasta jer bi to dovelo do gospodarskog jačanja regije. Europa je krhka. Sjetimo se naftnih kriza 1972. i 1979. godine. Čak i ne moramo ići tako daleko u prošlost. Prije nekoliko su tjedana gotovo sve zemlje Unije bile u štrajku zbog cijene goriva.⁽⁹⁾ Svaki je daljnji ozbiljan razvoj nemoguć i za jedne i za druge ukoliko ne dođe do suradnje. Tu prvenstveno govorimo o ekonomskom razvitku koji u današnjem društvu određuje brzinu integracija.

U teoretiziranju ekonomske integracije prisutna su tri pristupa: liberalni (ekonomska integracija postiže se brisanjem nacionalnih granica djelovanjem zakona tržišta), institucionalistički (integracija putem institucija) i strukturalistički (prijelazni oblik između liberalizma i institucionalizma). Primanjem novih članica došlo bi do znatnog povećanja tržišta što bi uvelike pomoglo razvitku europskog gospodarstva, a stabilnost jugoistočne Europe omogućila bi Uniji da umjesto pomoći i pokušaja smirivanja sukoba, ulaže sredstva u gospodarstvo.

To nas dovodi do drugog problema: Kako uskladiti ekonomski razvitak članica i zemalja koje to žele postati? B. Balassa podijelio je proces integracije u pet faza:

1. Zona slobodne trgovine (liberalizacija međusobne trgovine)
2. Carinska unija (jedinствена zaštita prema trećim zemljama)
3. Zajedničko tržište (slobodno kretanje faktora unutar grupacije)
4. Ekonomska unija (određena harmonizacija nacionalnih ekonomskih politika)
5. Potpuna ekonomska integracija (jedinствена ekonomska politika i supranacionalna vlast) (L. Brkić, 1995.).

Sa sigurnošću možemo ustvrditi da je Europska unija prošla prve tri faze integracije. Iako bi i četvrta faza trebala biti apsolvirana, skloni smo mišljenju da ekonomske politike svih članica još nisu usklađene. Vidjeli smo da Grčka još uvijek ne zadovoljava uvjete za uvođenje eura iako je članica Unije od 1981. godine. Čitava ideja unije u ekonomskom je smislu proširenje tržišta i stvaranje stabilne monetarne politike. Raskorak između baze Unije i zemalja koje tek žele postati njezine članice u ekonomskom je smislu ogroman. Određivanje kriterija za primanje novih članica i kriterija ulaganja u manje razvijene zemlje nije nimalo jednostavno. Potrebno je istovremeno ulagati u "zemlje u čekaonici" i barem održati stabilnost dosadašnjih članica, što od njih iziskuje veća izdavanja za Uniju.

Raspadom komunizma i rušenjem Berlinskog zida⁽¹⁰⁾ započet je proces demokratizacije bivših komunističkih zemalja. Od te "nulte točke Europe"⁽¹¹⁾ jugoistočna i istočna Europa teže pristupanju Europskoj uniji i dostizanju njezinog standarda. Kada to postignu, Unija mora biti spremna na njihovo priključenje. Ono što je još uvijek neizvjesno je Rusija, koja je raspadom bivšeg SSSR-a doživjela promjene, ali nije odmah krenula putem demokratizacije i gospodarskog razvitka. Kada se to dogodi, neizvjesno je kome će se Rusija prikloniti: euru, dolaru ili jenu?⁽¹²⁾

Prije nego li kažemo nešto o trećem problemu, potrebno je podsjetiti na različite opsege Europe i Europske unije. Europa kao geografski pojam broji puno više od 15 zemalja.⁽¹³⁾ Raznolikost je osnovna karakteristika našeg kontinenta. Razlike koje bi po našem mišljenju najviše utjecale na ujedinjenje Europe, a tu mislimo na proširenje Unije na sve zemlje kontinenta, jesu razlike u kulturi među građanima Europe. Osnovna karakteristika prosječnog Europljanina jest da on ne postoji. Želimo, dakle, istaknuti da je jedino zajedničko kulturno obilježje građana Europe potpuni individualizam u smislu razlikovanja od drugih. Europa je bila kulturno središte svijeta, a njezino bogatstvo leži upravo u raznolikosti koja je rezultat brojnih različitih utjecaja tijekom povijesti. Naše je kulturno naslijeđe nastalo na židovsko-kršćansko-grčko-latinskoj podlozi.⁽¹⁴⁾ Bogatstvo jezika, običaja i ostalih kulturnih elemenata ne bi trebalo biti prepreka budućoj jedinstvenoj Europi. Kulturni pluralizam u smislu njegovanja razlika ono je na čemu moramo ustrajati i na čemu bismo trebali graditi budući život.

To nas vodi trećem problemu, koji je vjerojatno najmanje razmatran, premda zaslužuje veliku pažnju, a odnosi se na građane Europe i njihovu spremnost na ujedinjenje Europe. Čini nam se da postoji određen raskorak između političkih i ekonomskih napora oko ujedinjenja te svijesti i spremnosti građana zemalja Europe na njega.

Uzmimo za primjer Dansku koja je na referendumu odbila uvođenje eura umjesto nacionalne valute ili Austriju koja je na izborima ove godine u vladu izabrala desničarsku Slobodarsku stranku Jörga Heidera. Unija je reagirala sankcijama, a rasprava se vodila oko toga ima li se Unija pravo miješati u unutarnju politiku Austrije. Naša prva reakcija bila bi da nema. Međutim, analiziranjem situacije došli smo do suprotnog zaključka: Zemlja koja je članica Unije osim prava ima i obveze koje preuzima potpisivanjem članstva. Upravo je sankcioniranje Austrije dobar primjer koji nam pokazuje što znači nadnacionalna organizacija. Austrija je ignorirala upozorenja unije što otvara pitanje jesu li su Austrijanci, ili bilo koji drugi narod, spremni pretpostaviti ujedinjenu Europu kao nadnacionalnu organizaciju (jer je jedino kao takva ona moguća) svojoj naciji, onome što im omogućuje razlikovanje "njih" od "nas"? Sjetimo se, na primjer, nereda u Španjolskoj i Baskije koja se stoljećima bori za neovisnost. Nije li taj problem još izraženiji u zemljama jugoistočne i istočne Europe

koje su svoju nacionalnu neovisnost tek stekle? Te su zemlje posebno osjetljive na spomen bilo kakve federacije jer to smatraju pokušajem oduzimanja svoje tek stečene države. Previše je primjera koji govore da Europa još nije spremna na političko ujedinjenje što ne znači da to nikada neće biti. Sve bi akcije u smjeru političkog ujedinjenja po našem mišljenju trebale biti pomno planirane i dosljedno provedene. Političko ujedinjenje bit će rezultat dugotrajnih integracija. Njemu će prethoditi usklađivanje ekonomija i provedba procesa demokratizacije zemalja u tranziciji.

Zaključak

Europa je imala ne samo vodeću političku ulogu u 19. stoljeću, nego je i bila jedno od najvažnijih svjetskih središta znanosti i kulture. U samo 50 godina njezina se pozicija u potpunosti promijenila. Dva svjetska rata dovela su do velikog ekonomskog, kulturnog i političkog nazadovanja.

Ideja ujedinjene Europe javljala se kao lajtmotiv kroz stoljeća.⁽¹⁵⁾ Julien Benda je u svom *Govoru europskom narodu* naveo dva razloga zbog kojih su propali svi prijašnji pokušaji ujedinjenja Europe i skloni smo složiti se s njim. Prvi je razlog što ujedinjena Europa nije htjela biti stvorena. Svijest o ujedinjenoj Europi nije postojala. Drugi je razlog bio taj što su ujedinitelji bili tirani ili su to htjeli biti (I. Hergešić, 1997.). Njihova želja i njihov cilj nisu bili ujedinjenje radi dobrobiti Europe i njezinih građana, već puka želja za zemaljskom moći. Umjesto o ujedinjenju prije možemo govoriti o osvajanju.

U novijoj povijesti ideju o ujedinjenju Europe možemo pratiti od 1923. godine kada je osnovan paneuropski pokret.

Od tog vremena do danas Europa je puno toga preživjela i, nadamo se, naučila. Danas smo okrenuti sutrašnjoj Europi, a ne više Europi kakva je nekada bila. No, kakva će Europa biti sutra?

Nema sumnje da će do ujedinjenja doći i da će ono biti neka vrsta konfederacije članica. Dva su moguća smjera kojim će se ujedinjenje odvijati: paneuropsko ujedinjenje, odnosno proširenje na sve zemlje Europe ili čvrsta politička integracija, odnosno produbljenje odnosa sadašnjih članica Unije. Skloni smo uvjerenju da će ipak doći do čvrste integracije koja će nakon uspostavljanja stabilnosti biti impuls za pridruženje ostalih zemalja Europe.

Međutim, to je proces koji će trajati godinama, a možda i desetljećima. Problemi koje treba razriješiti nisu jednostavni, a razlike u interesima i mišljenjima još uvijek su prevelike. Reforma institucija i usklađivanje ekonomija velik je zadatak kojim će se pozabaviti stručnjaci. No čini nam se da je najveći test na građanima Europe, na osvješćivanju ideje ujedinjenja i priklanjanju svojevrsnom nadnacionalizmu. To će, po

našem mišljenju, biti najdugotrajniji proces. Tek kada se postigne ekonomsko ujedinjenje, uvede zajednička valuta i izbrišu granice u ekonomskom smislu i tek kada se počnu prihvaćati i poštivati razlike u kulturama i običajima, tek tada možemo očekivati politički ujedinjenu i sretnu Europu svih svojih građana.

Bilješke

- ¹ 9.svibnja 1950. Francuska je objavila "Schumanov plan" o stvaranju nadnacionalnog tijela kako bi se spriječili budući mogući sukobi između Francuske i Njemačke. Njemačka i Francuska ujedinjene su u Europsku zajednicu za ugljen i čelik kao najveći proizvođači. Do stvarnog potpisivanja sporazuma došlo je 18.travnja 1951. u Parizu, a potpisnice su bile Njemačka, Francuska, Italija i zemlje Beneluksa.
- ² Europsku uniju danas čine: Austrija, Belgija, Danska, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Španjolska, Švedska i Velika Britanija.
- ³ Pravi bi naziv bio Europske zajednice jer obuhvaća Europsku zajednicu za ugljen i čelik, Europsku ekonomsku zajednicu i Europsku zajednicu za atomsku energiju.
- ⁴ WEU je ustvari proširen Bruxelleski pakt o zajedničkoj obrani kojega su 1948. potpisale Velika Britanija, Francuska i zemlje Beneluksa . Pridruživanjem Zapadne Njemačke i Italije nastala je WEU.
- ⁵ U raznih autora često se spominju kao EU11 i EU15. Članice EMU-a (EU11) često nazivaju i "Euroland" (A. Babić, 2000.).
- ⁶ Europska središnja banka (European Central Bank) osnovana je 1.srpnja 1998. godine u Frankfurtu.
- ⁷ Trenutno se razmatra primanje 10 zemalja koje su predale molbu za članstvo i smatra se da će njihov status biti riješen do 2010. godine. Riječ je o sljedećim zemljama: Bugarska, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovenija i Slovačka.
- ⁸ Zanimljivo je da Njemačka kao parlamentarna država predlaže federaciju s jakim predsjednikom dok se Francuska kao država s jakim predsjednikom zalaže za slabog predsjednika u budućoj federaciji.
- ⁹ Problem je nastao zbog nedovoljne količine dnevnog izvoza nafte zemalja izvoznica na Bliskom istoku što je dovelo do visokih cijena goriva na tržištu u zemljama uvoznicama. SAD je riješio problem puštanjem naftnih rezervi u opticaj što Europa nije u mogućnosti.
- ¹⁰ Berlinski zid srušen je 9. studenog 1989., a Njemačka je ujedinjena 3. listopada 1990. godine.
- ¹¹ Edgar Morin u svojoj knjizi *Kako misliti Europu* spominje rušenje Berlinskog zida kao nultu točku Njemačke i čitave Europe.
- ¹² Ekonomisti posebno razlikuju dva, odnosno tri bloka kao rezultat procesa globalizacije: dolar (SAD), euro (Europa) i jen (Istočni blok oko Japana) (A. Babić, 2000.).
- ¹³ Europska unija broji oko 380 milijuna stanovnika u 15 zemalja članica, a čitava Europa ima ukupno 34 države.
- ¹⁴ Paul Valery navodi četiri izvora, dok Dennis de Rougemont ističe kako su zanemareni keltski, germanski, slavenski, istočnjački i afrički doprinosi. (Hergešić, 1997.)
- ¹⁵ Prvi pokušaji ujedinjenja (osvajanja) javili su se za vrijeme istočnorimskih careva. Sjetimo zatim se Karla Velikog, Napoleona...

Literatura

1. *A Community of Fifteen key figures* European Commission, Directorate- General for Education and Culture. 2000.
2. Babić, Ante (2000) *O Euru*. Zagreb.
3. Babić, Mate i Babić, Ante (2000) *Međunarodna ekonomija*. Zagreb: MATE
4. Brkić, Luka (1995) *Teorije međunarodne ekonomske integracije*. Zagreb: Gordon
5. de Rougemont, Dennis (1996) "Opći pogled na europsku kulturu od antičke Grčke do naših dana". *Treći program hrvatskog radija* Zagreb
6. Državni zavod za statistiku, Svjetske statistike 2000. URL: <http://www.dzs.hr/hrv/Linkovi/Svbottom.htm> (28.studen 2000.)

7. *Europska unija: Gospodarsko i političko okruženje Hrvatske*. Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose. 1994.
8. Hergešić, Ivo (ur.) (1997) *Razgovor o Europi*. Osijek: Pan Liber
9. *Hrvatska i EU: Koristi i troškovi integriranja*. Zagreb: Institut za međunarodne odnose. 2000.
10. Lasić, Stanko (1992) *Tri eseja o Europi*. Zagreb: Hrvatsko vijeće Europskog pokreta
11. Ministarstvo za europske integracije, Informacije o EU i Vijeću Europe URL: <http://mei.hr/hr/informacije-donji.html> (28.studeni 2000.)
12. Morin, Edgar (1987) *Kako misliti Europu*. Zagreb: Duvieux

The Unification of Europe

Nina Jurić

Summary

Recently more and more discussions are dedicated to the unification of Europe. Joschka Fischer's public address about the idea of Europe as a federation, initiated somewhat careful discussion about Europe's future. In the process of political unification, Europe will face three major problems: inefficiency of the Union's institutions, reinstatement of the economic balance inside the Union and in relation to the countries waiting to join, and raising citizens' consciousness about Europe's unification. There are two possible results of this unification process: paneuropeism, that is, the unification of the whole continent, and deepening, that is, the political integration of the existing European Union. Both scenarios seek thorough preparations and coordination of economy, safety regulations, culture and politics.

Key words: Europe, European Union, unification